

YANGI O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR

Normurotova Gulshod Kulmurotovna

*Samarqand viloyati, Pstdarg‘om tuman 3-son kasb-hunar maktabi ishlab chiqarish
ta’lim ustasi*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10038317>

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yangilanayotgan O‘zbekistonda ta’limning ahamiyati haqida, shuningdek, ta’lim tizimidagi islohotlar haqida so‘z yuritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Temur tuziklari, O‘zgarish sur‘atlari, hozirgi zamonda ta’lim-tarbiya, pedagog kadrlar tayyorlash, chet el universitetlari.*

KIRISH.

Mamlakatimiz innovatsion taraqqiyot yo‘lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda kelajagimiz davomchilari bo‘lgan yoshlarning ijodiy g‘oyalari va ijodkorligini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, ularning bilim, ko‘nikma va malakalarini shakllantirish hamda ilg‘or xorijiy tajribalar, xalqaro mezon va talablar asosida baholash tizimini takomillashtirish, shu yo‘lda xalqaro tajribalarni o‘rganish, mavjud tizimni har tomonlama qiyosiy tahlil qilish, tegishli yo‘nalishdagi xalqaro va xorijiy tashkilotlar, ilmiy tadqiqot muassasalari bilan yaqindan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga egadir.

Ulug‘ sarkarda Amir Temur o‘zining —Temur tuziklari asarida «mingta nodon lashkardan, dono shijoatli va tadbirkor bitta asakar afzaldir» degani ham bejiz emasdir. Zotan, jamiyatimizning har bir yoshlarning ilm, ma‘rifatli qilib tarbiyalash, vatanparvarlik ruhida shakllantirish, yuksak ma‘naviyat darajasida olib chiqish biz pedagoglar oldida turgan eng dolzarb vazifalardan sanaladi. Ilmni ulug‘lagan, ma‘rifatni keng targ‘ib etgan, shu vatan tuprog‘i uchun fidoyi bo‘lgan har bir pedagog jamiyatimizning yuksak ma‘naviy boyligidir. Jamiyat ravnaqi va taraqqiyoti bevosita ularning sa‘y-harakati va fidoyiliklari asosida kamol topmoqda.

Xalqaro standartga asosan har bir ta’lim darajasi uchun ta’lim dasturlari va ularga mos ravishda malaka talablari ishlab chiqilishi ta’lim sifatining oshishiga asos bo‘ladi. Ta’lim tizimini darajalarga ajratish esa uning uzluksizligi va ketma-ketligini ta‘minlaydi. Bu tushuncha va tamoyillar xalqaro ta’lim klassifikatsiyasining asosiy vazifalaridan biridir.

Jumladan, maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish, umumta’lim maktablari faoliyatini yaxshilash, oliy ta’lim tizimini dunyo standartlari darajasiga olib chiqish, ularni xalqaro mingtalik reytingiga kiritish, ayniqsa, o‘quv yurtlariga qabul qilishda ob‘yektiv va adolatli tizimni o‘rnatish, nufuzli chet el universitetlari filiallarini ochish kabi ko‘plab amaliy ishlar bajarilmoqda.

Mamlakatimizda istiqloqlarning dastlabki yillaridan boshlab ta’lim-tarbiya tizimini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko‘tarilib, farzandlarimizning jahon

andozalariga mos sharoitlarda zamonaviy bilim va kasb-hunarlarini egallashlari, jismoniy va ma'naviy jihatdan yetuk insonlar bo'lib voyaga yetishlarini ta'minlash, ularning qobiliyat va iste'dodi, intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, yoshlarimiz qalbida ona yurtga sadoqat va fidoyilik tuyg'ularini kamol toptirish borasida ulkan ishlar amalga oshirilmogda. Prezidentimizning 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmonida ijtimoiy soha, xususan, ta'lim va ilm-fan sohalarini rivojlantirish borasida bir qator vazifalar belgilangan.

Hujjatda ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, yangi ta'lim muassasalarini qurish, ta'mirlash va kapital ta'mirlash barobarida ularni zamonaviy o'quv va laboratoriya jihozlari, kompyuter texnikasi va o'quv-metodik qo'llanmalar bilan ta'minlash nazarda tutilgan.

Ma'lumki, mamlakatimiz ta'lim-tarbiya tizimini yana-da takomillashtirish, ilm-fan sohasi rivojini jadallashtirish maqsadida Prezident farmoni loyihasi ishlab chiqildi. Mazkur hujjat regulation.gov.uz portaliga qo'yilib, barcha hududlarda, mahalliy kengashlarda va maktab jamoalarida ota-onalar ishtirokida keng muhokama qilindi. Farmon loyihasida ta'limdagi hozirgi muammolarni hal qiladigan, yaqin besh yilda natijasini ko'rsatadigan va keyingi taraqqiyot darajasini belgilab beradigan maqsadlar qamrab olingan.

Keyingi bir yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining yetmishga yaqin qaror, farmon va farmoyishlari qabul qilindi. Bu tom ma'noda ta'lim tizimidagi o'zgarishlar va yangilanishlar jarayonini boshlab berdi.

Davlatimiz rahbari Sh.Mirziyoev o'zining "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak" asarida ta'lim va ilm-fan, davlatning yoshlarga doir siyosatini amalga oshirish, ta'limning yangi, zamonaviy usullarini, jumladan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish sohasidagi ishlar axvoli Tanqidiy tahlil qilib, bir qator vazifalarni amalga oshirishga e'tibor qaratdilar.

Bugungi kunda O'zbekistonimizning barcha sohaları chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta'lim tizimidagi o'zgarishlar behisobdir. O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, mustaqil fikrlaydigan salohiyatli, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish uchun Davlatimiz rahbarining 2019-yil 8- oktyabrdagi farmoni bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiya sohadagi yangi islohotlar uchun dasturi amal bo'ldi.

Prezidentimizning 2020-yil 6-noyabrda qabul qilingan "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish va yangi bosqichga olib chiqishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir. Farmonda Xalq ta'limi vazirligi zimmasiga bir qator vazifalar yuklatilgan.

Xususan, ta'lim tizimining asosi bo'lgan Milliy o'quv dasturini yaratish ana shunday muhim vazifalardan biridir. U avvalgi Davlat ta'lim standartidan tubdan farq qiladi, ko'proq amaliyotga yo'naltiriladi. Mazkur dasturni ishlab chiqishda xalqaro ekspertlar jalb qilinadi va u xalqaro standartlarga muvofiqlashtiriladi.

Farmonda, shuningdek, pedagoglar malakasini oshirish masalasiga ham alohida e'tibor qaratilgan, aniq vazifalar belgilangan. Ayni paytda xalq ta'limi tizimida o'qituvchilar uchun har besh yil, rahbarlar uchun esa har uch yilda malaka oshirish tartibi amal qilyapti. Bundan buyon ana shu besh yillik muddat qisqarib, kredit-modul asosida malaka oshirish tizimi yo'lga qo'yiladi. O'qituvchilar malakasini oshirishda nafaqat xalq ta'limi tizimidagi malaka oshirish institutlari yoki markazlari, balki oliy va nodavlat ta'lim muassasalari mutaxassislarini ham jalb etish ko'zda tutilgan.

Farmonda kasbga yo'naltirish tizimini joriy qilish ham asosiy masalalardan biri sifatida belgilangan. Hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida maktab bitiruvchilarining qo'lida muayyan kasbi bo'lishi kerak. Chunki oliy ta'lim muassasasiga o'qishga kirolmagan o'quvchilar qaeradir ishlashi, ro'zg'or tebratishi zarur. Ayni shu maqsadda Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi mahalliy hokimliklar bilan birgalikda 7-sinf dan boshlab o'quvchilarni kasbga moyilligini aniqlash va ularni yo'naltirish ishlarini amalga oshiradi.

Farmonning eng muhim jihati va ahamiyati shundan iboratki, u ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish, yangi bosqichga ko'tarish, kelajakda farzandlarimizning yetuk mutaxassis bo'lib etishishiga zamin yaratadi.

Prezidentimiz tabiri bilan aytganda: – “Bugun ko'rib chiqilgan masalalar hammadan, maktab direktoridan boshlab Bosh vazirgacha bo'lgan barcha bo'g'indagi rahbarlardan yuksak mas'uliyat va yuqori darajadagi javobgarlikni talab qiladi. Bu – yillar davomida ko'rinmaydigan, ammo natijasi yaqin 10-15 yilda butun mamlakat qiyofasini tubdan o'zgartirishga asos bo'ladigan qudratli manba”.

Ma'lumki, mamlakatimiz ta'lim-tarbiya tizimini yana-da takomillashtirish, ilmfan sohasi rivojini jadallashtirish maqsadida Prezident farmoni loyihasi ishlab chiqildi. Mazkur hujjat regulation.gov.uz portaliga qo'yilib, barcha hududlarda, mahalliy kengashlarda va maktab jamoalarida ota-onalar ishtirokida keng muhokama qilindi. Farmon loyihasida ta'limdagi hozirgi muammolarni hal qiladigan, yaqin besh yilda natijasini ko'rsatadigan va keyingi taraqqiyot darajasini belgilab beradigan maqsadlar qamrab olingan.

Jumladan, jamiyatda muallimning obro'-e'tibori va maqomini ko'tarish, o'quv dasturlari va metodikasini to'liq qayta ko'rib chiqish, maktabni ta'limning keyingi bosqichlari bilan uzviy bog'lash, o'qituvchilarni ortiqcha qog'ozbozlikdan xalos etib, o'z ustida ko'proq ishlashi uchun sharoit yaratish va shuni rag'batlantirish, maktab infratuzilmasi va undagi ma'naviy muhitni yaxshilash kabi masalalarning yechimlari aniq belgilab berilmoqda.

Eng asosiysi, joylardagi rahbarlarning, shuningdek, mahalliy kengashlarning ushbu muhim masalaga yondashuvi va e'tiborini tubdan o'zgartirish, ularning mas'uliyati, javobgarligi va hisobdorligi mexanizmlari kiritilmoqda.

Yig'ilishda ta'lim sohasidagi muammolar, ularni hal etib, ta'lim sifatini oshirishga oid vazifalar muhokama qilindi.

Davlatimiz rahbari avvalo maktablarda o'quv yuklamasi va darslar sonini qayta ko'rib chiqish, o'quvchilarni faqat yodlashga emas, balki fikrlashga chorlaydigan metodika yaratish zarurligini ta'kidladi.

Bu borada Finlyandiya tajribasi misol qilib keltirildi. Ushbu mamlakat umumiy savodxonlik, tabiiy fanlar va matematika bo'yicha dunyoda eng ilg'orlardan biri.

– Maktabda o'qitish metodikasi o'zgarmasa, ta'lim sifati ham, mazmuni ham, muhit ham o'zgarmaydi, – dedi Shavkat Mirziyoyev.

Dunyodagi zamonaviy o'quv dasturlari, o'qitish metodikalarini o'rganib, yurtimiz umumta'lim maktablarida joriy qilish muhimligi ta'kidlandi. Xalq ta'limi vazirligiga ushbu tajriba asosida Milliy o'quv dasturini ishlab chiqib, 2021/2022 o'quv yilidan boshlab ta'lim jarayoniga sinov tariqasida tatbiq etish vazifasi qo'yildi.

Yangi metodikani samarali yo'lga qo'yish uchun barcha maktab o'qituvchilari videoaloqa orqali xorijiy mutaxassislar ishtirokida o'qitiladi. Eng muhimi, bu jarayonlarga pedagogika yo'nalishidagi universitet va institutlar ham jalb qilinib, pedagog kadrlar tayyorlash metodikasi ham yangilanadi. Shuningdek, matematika, fizika, kimyo, biologiya va informatika fanlari bo'yicha chet ellardagi ilg'or darsliklar chuqur o'rganib chiqiladi.

Adabiyotlar:

3. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, —O'zbekistonl, 2016 yil, 56 bet.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrdagi «Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» gi PF-5538 sonli Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori. <https://lex.uz/docs/-5085887>